

М. Ю. Маїсурадзе,

к. е. н., науковий співробітник, Інститут економіки промисловості НАН України, м. Донецьк

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

M. Maisuradze,

Phd (Economics), scientific associate, Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine, Donetsk

BACKGROUND FOR PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP DEVELOPMENT IN UKRAINE

Досліджено необхідність розвитку співпраці держави та приватних партнерів в межах здійснення державно-приватного партнерства. Визначено законодавче та нормативне підґрунтя регулювання відносин державно-приватного партнерства. Обґрунтовано доцільність вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, що має сприяти підвищенню ефективності функціонування державного сектору економіки.

Necessity of development of cooperation between the state and private partners in the sphere of public-private partnership is studied. The legislative and normative basis for the public-private partnership relations regulation is determined. Appropriateness of legislative and normative legal base improvement is grounded that should enhance performance of the state sector of economy.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, передумови, законодавча та нормативно-правова база, приватний сектор, форми, концесії, договори.

Key words: public-private partnership, prerequisites, legislative and normative legal base, private sector, forms, concessions, contracts.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток національної економіки та подолання наслідків світової економічної кризи на теперішній час є одними з пріоритетних задач реалізації державної економічної політики. При цьому особливої значущості набуває ефективна взаємодія держави та приватного сектору економіки в цьому процесі, адже держаний сектор значно відстає у темпах розвитку від приватного внаслідок особливостей функціонування об'єктів державної власності. Враховуючи обмеженість ресурсів державного та місцевих бюджетів, держава не спроможна забезпечити належний рівень розвитку підприємств державного сектору, тому виходом з цієї ситуації може стати впровадження практики державно-приватного партнерства, яка в країнах ЄС отримала значного поширення починаючи з 1990-х рр.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Останнім часом інтерес до державно-приватного партнерства збільшується, що пояснюється пошуком нових більш ефективних підходів до управління об'єктами державної власності. Визначення теоретичних та практичних засад партнерства держави та приватного сектору економіки знайшло відображення у роботах таких вчених, як Авксентьев М. [1], Варнавський В. [4—5], Пильтій О. [12]. Зважаючи на те, що безпосередньо державно-приватне партнерство є відносно новою формою співпраці держави та приватного сектору в Україні, теоретичне підґрунтя цієї проблеми продовжує формуватися так само, як і практичний інструментарій його реалізації. Так, особливостям організації відносин державно-приватного партнерства присвячено роботи Безбах Н. [2], Білої І. [3], Вінник О. [6], Горожанкіної М. [7]. Разом із тим, досліджуючи необхідність та переваги державно-приватного партнерства для забезпечення розвитку на-

ціональної економіки [9—11; 18], недостатньо чітко розкриваються концептуальні засади, що формують передумови розвитку державно-приватного партнерства.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою статті є визначення основних передумов розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Для чого необхідно визначити засади нормативного забезпечення розвитку державно-приватного партнерства та надати характеристику основним підходам до визначення форм його здійснення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

До останнього часу приватизація та корпоратизація виступали механізмами перерозподілу власності між державним та приватним секторами економіки, які здебільшого не сприяли залученню значних інвестиційних коштів та вирішенню соціальних завдань. У результаті приватизації та корпоратизації було сформовано потужний приватний сектор економіки, в державній власності залишилися менш привабливі або стратегічні об'єкти та підприємства, зокрема таких галузей, як інфраструктура (у т.ч. житлово-комунальне господарство), електроенергетика, вугільна промисловість і нафтогазовий комплекс. І на теперішній час більшість цих підприємств опинилася у надзвичайно складному стані, який характеризується високим ступенем зносу основних засобів та значним нагромадженням непокритих збитків. Подолання таких проблем можливе шляхом залучення інвестицій, але, зважаючи на те, що держава не готова поступатися цими галузями, механізми державно-приватного партнерства представляються найбільш оптимальним.

Поштовхом до активізації поширення нового типу співробітництва держави та приватних партнерів можна

назвати ухвалену Президентом України Програму економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" (Програма) [15]. Згідно з Програмою передбачено проведення стратегічних перетворень, у тому числі за таким напрямом як модернізація інфраструктури й базових секторів шляхом усунення усталених структурних проблем в енергетичній, вугільній, нафтогазовій галузях і ЖКГ, а також розвитку транспортної інфраструктури й ринку землі [15, с. 3]. При цьому відповідно до поставлених завдань, сприяння розвитку бізнесу та модернізації інфраструктури і базових секторів передбачено здійснювати на основі функціонування механізмів державно-приватного партнерства (ДПП), а також шляхом приватизації.

Разом із вище зазначеним, серед основних завдань у сфері залучення інвестицій і розвитку підприємництва, було виділено: забезпечення ефективності та прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства (ДПП); прийняття Закону України про ДПП; встановлення методології оцінювання ефективності проєктів, забезпечення прозорого механізму проведення конкурсів, запровадження ефективної системи мотивації й контролю в органах, відповідальних за реалізацію проєктів ДПП з боку держави [15, с. 41]. При цьому одне з цих завдань Програми було виконане, а саме, у 2010 р. був прийнятий Закон України "Про державно-приватне партнерство" [14], що заклало умови для розвитку цього виду співпраці держави та приватного сектору, яке виходило би за межі традиційної приватизації.

Хоча відповідно до Програми приватизація все ще розглядається як одне з джерел наповнення державного бюджету, але вона недостатньо пов'язана із планами щодо стратегічного розвитку національної економіки. Це пояснюється тим, що вона не виконала своєї ролі інструмента ринкової трансформації в Україні. Так, за даними Євростату частка державного сектору у ВВП України становила 37 %, що вище, ніж у більшості розвинених країнах світу: в Канаді, Англії, Італії — близько 15 %, у США й Німеччині — близько 20 %, у Польщі — 25 % [15, с. 43]. Якщо взяти до уваги, що питома вага державного сектору в Україні не перевищує 10% [13], а питома вага держсектору у ВВП 37%, стає очевидним, що приватний сектор має значний потенціал, реалізація якого й дозволить прискорити темпи економічного розвитку. Адже за питомої ваги приватного сектору 90%, його частка у ВВП всього 63% наочно свідчить не тільки про диспропорції в обсягах виробництва між приватним та державним сектором, а також й про формування значного сектору тіншової економіки.

Крім недоліків приватизації, в Програмі зазначено, що безпосередньо функції управління держмайном здійснюється також неефективно, оскільки майже 12% підприємств з 4000, в уставному капіталі яких більше 50% належить державі, перебувають на стадії банкрутства, а в 10% підприємств розмір державних корпоративних прав недостатній для ефективного здійснення державою повноважень з управління ними [15, с. 45]. Отже, функціонування підприємств, в яких є державна частка власності, є незадовільним, у тому числі через низьку ефективність їх діяльності (значна їх частина є збитковою [13]), що вимагає запровадження нових механізмів з їх фінансового оздоровлення та підвищення ефективності діяльності.

Оскільки метою реформи у державному секторі є досягнення оптимальної частки державної власності та забезпечення ефективного управління цією власністю [15, с. 45—46], у даній сфері разом із приватизацією необхідно більш інтенсивно впроваджувати механізми державно-приватного партнерства, які будуть спрямовані на підвищення ефективності управління державною власністю та, водночас, будуть захищати права держави на цю власність.

Згідно з визначеними Програмою етапами до кінця 2014 р. передбачено залучення недержавних інвестицій до об'єктів, які залишаються під контролем держави та збільшення рівня капіталізації державних активів у 3 рази [15, с. 47—48]. Однак у Державній програмі активізації розвитку економіки на 2013—2014 роки [8] серед завдань державної політики на 2013—2014 рр. використання безпосереднього механізму ДПП передбачено лише для будів-

ництва, реконструкції та ремонту 7584,5 км автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення. Отже, Державна програма активізації розвитку економіки на 2013—2014 рр. не в повній мірі відповідає Програмі економічних реформ на 2010—2014 рр., що визначає необхідність коригування першої у відповідності з поставленими завданнями другої.

На теперішній час саме державно-приватному партнерству має відводитися провідна роль у трансформації та формуванні стабільного державного сектору, адже тільки за наявності відповідного інституційного середовища можлива результативна співпраця. В цілому, інституційне середовище є сукупністю законодавчих та адміністративних засад, в межах яких фізичні та юридичні особи, та держава взаємодіють з метою створення багатства [20, с. 4]. При цьому основоположною складовою інституційного середовища виступає законодавча база, яка й визначає межі взаємодії суб'єктів господарювання.

Відповідно до Закону України "Про державно-приватне партнерство" (Закон) державно-приватне партнерство є співробітництвом між державою й територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами — підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в установленому законодавством порядку [14]. Отже, саме співробітництво між державними та приватними партнерами, а також укладення договору виділяє ДПП як форму співпраці державного та приватного сектору. Разом із тим, для того, щоб такі відносини визнавались ДПП, вони повинні мати певні ознаки, зокрема забезпечення досягнення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, довготривалий характер (від 5 до 50 років), передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення ДПП, внесення приватними партнерами інвестицій в об'єкти ДПП [14].

Як видно із визначення ДПП та його ознак можна сказати, що законодавство не в повній мірі визначає сутність ДПП, оскільки за таких умов воно є досить розпливчастим і залишає багато відкритих питань, одним з яких є форма здійснення ДПП. І хоча ст. 5 Закону [14] встановлює, що у рамках здійснення державно-приватного партнерства можуть укладатися договори про концесію та спільну діяльність, вона містить і норму "інші договори" не уточнюючі які саме. Крім того, в одній з попередніх редакцій Закону до форм здійснення ДПП відносилися й договори про розподіл продукції, яких у чинній редакції вже немає, але це не позбавляє перспективності їх використання як форми ДПП.

Таким чином, питання щодо форм ДПП залишається відкритим у національному законодавстві. Щодо підходів міжнародних організацій та досліджень вчених-економістів, тут також не спостерігається злагоженості та точності у визначенні ДПП та його форм.

Згідно з підходами Комісії Європейського Союзу (ЄС), відзначається, що безпосередньо термін публічно-приватного партнерства (ППП) (а ДПП доцільно розглядати як національний аналог PPP) не визначається на рівні ЄС, але в більш ширшому сенсі відноситься до форм співпраці між публічними органами влади та сферою бізнесу з метою забезпечення фінансування, спорудження, відновлення, управління та підтримання інфраструктури або постачання послуг [17]. Цей підхід також передбачає існування безлічі форм здійснення PPP, при цьому основними характеристиками, які визначають провадження діяльності саме як PPP, є:

- відносно тривалий термін взаємовідносин, включаючи взаємодію між публічним та приватним партнером з різних сторін проєкту;
- фінансування проєкту має виконуватися за рахунок приватного партнера або на основі ряду домовленостей між різними учасниками відносин або з частковим фінансуванням проєкту публічним партнером;
- важливість ролі економічних суб'єктів, що беруть участь у проєкті на різних стадіях (проєктування, завершення, реалізація, фінансування);
- розподіл ризиків між публічним партнером та приватним, якому в загалі можуть передаватися повністю усі

ризиків публічного сектору, але більш точний розподіл ризиків визначається індивідуально у кожному випадку згідно з відповідною здатністю сторін визначити, контролювати та подолати ці ризики [17].

Отже, характерні ознаки ППП, визначені Комісією ЄС є більш загальними, ніж визначені українським законодавством. Разом із тим, Комісія ЄС не наводить досить чіткого визначення форм здійснення ППП та відносить до них ППП на суто контрактній основі, де публічні та приватні партнери діють виключно засновуючись на укладених контрактах (в основному це передбачає концесійну модель взаємодії), а також ППП інституційного характеру, включаючи співробітництво між публічним та приватним сектором в межах окремих юридичних осіб (найчастіше набуває моделі приватної фінансової ініціативи — Private Finance Initiative) [17]. Такі форми співпраці, як і в загалі підхід до визначення ППП, є узагальненими та не розкривають усіх можливих форм співпраці державного та приватного секторів економіки, залишаючи це на розсуд учасників таких відносин.

На відміну від підходу ЄС до визначення ППП, група Світового банку (СБ) виходить з того, що ППП охоплює діапазон можливих зв'язків між державними та приватними структурами в контексті інфраструктури та інших послуг [19, с. 1]. Поряд із цим використовуються й інші терміни, що характеризують ППП, зокрема участь приватного сектору (УПС) та приватизація. При цьому необхідно відзначити, що питання про віднесення приватизації до форм ППП є достатньо суперечливим, оскільки при приватизації держава втрачає контроль над підприємством у більшості випадків, навіть якщо в державній власності залишається частка капіталу такого підприємства. І хоча зазначені терміни можуть використовуватися у якості синонімів, вони мають певні відмінності. Так, ППП представляє собою структуру, що, залучаючи приватний сектор, встановлює та структурує роль держави в забезпеченні того, що соціальні зобов'язання будуть виконані, реформа сектора здійснена успішно, а державні інвестиції реалізовані. Щодо УПС, то така форма співпраці передбачає скоріше укладення договорів передачі зобов'язань приватному сектору, аніж підкреслює можливість для партнерства, тому ППП отримало більшого поширення як нова більш досконала форма УПС. Відносно приватизації — вона передбачає продаж акцій або власності у компанії, або продаж операційних активів або послуг, що належать державному сектору. Коли здійснюється приватизація в інфраструктурному секторі, це зазвичай супроводжується специфічними домовленостями з урахуванням соціальних та політичних аспектів, пов'язаних з продажем та подальшим функціонуванням активів, що використовуються для надання суспільних послуг [19, с. 2].

Поряд із вищевизначеними формами ППП Світовий банк поділяє моделі ППП за рівнем втручання приватного партнера на чотири основні групи:

1 група — контракти з управління та лізингу, де приватний партнер бере на себе управління проектом на певний час, а власність та інвестиційні зобов'язання залишаються за державою;

2 група — концесії, в яких приватний партнер бере на себе управління державним проектом на певний час разом з інвестиційним ризиком;

3 група — нові проекти, які передбачають, що приватний партнер або спільне з державною підприємство буде та керує об'єктом протягом визначеного терміном контракту;

4 група — відчуження власності, яке передбачає, що приватний партнер купує частку об'єкту у держави [16].

Відносно четвертої групи — відчуження власності — слід зазначити, що віднесення до форм ППП приватизації або викупу частини прав власності є суперечливим, оскільки при передачі державної власності не завжди за державою залишається право встановлювати певні вимоги щодо відчуженого об'єкту.

У цілому, серед секторів, де ППП використовується, а також де вже було отримано значні результати, СБ виділяє: виробництво та розподіл електроенергії; водопостачання та каналізація; видалення відходів; трубопроводи; лікарні; шкільні та навчальні будівлі; стадіони; управ-

ління повітряним рухом; залізниця; автомобільні дороги; інформаційно-технологічні системи тощо [19, с. 2]. По суті, здійснення проектів у рамках ППП Світовий банк не обмежує певними галузями та сферами, оскільки вже первісно визначення ППП у його трактуванні передбачає досить широкий спектр відносин у різних сферах.

Таким чином, формування відносин ДПП визначається об'єктивними потребами розвитку як національної, так і світової економіки. Відповідно до цього закладаються нормативно-правові засади співробітництва державного та приватного секторів з метою досягнення єдиних економічних та соціальних цілей.

ВИСНОВКИ

Основною передумовою ефективного розвитку державно-приватного партнерства в Україні є наявність законодавчого та нормативно-правового підґрунтя. Основним законодавчим актом з ДПП, що регулює на загальнодержавному рівні відносини держави та приватного сектору, є Закон України "Про державно-приватне партнерство". При цьому активізації співпраці державного та приватного секторів у межах державно-приватного партнерства має сприяти Програма Економічних реформ на 2010—2014 рр., а також Державна програма активізації розвитку економіки на 2013—2014 рр. Однак одним з недоліків чинного законодавства у сфері ДПП є відсутність чіткого визначення норм та меж, форм та механізму його здійснення.

Встановлено, що основними формами ДПП, передбаченими національним законодавством, є договори про концесію та спільну діяльність, а також інші договори. З одного боку, це обмежує ДПП відносинами на основі договору, з іншого — не конкретизує можливих видів договорів, що можуть укладатися в межах ДПП. Дискусійним залишається питання щодо віднесення до ДПП таких форм, як приватизація та придбання частини корпоративних прав, що належать державі у капіталі підприємств.

В цілому, формування інституту партнерства держави та приватного сектору у вигляді державно-приватного партнерства потребує подальшого розвитку, необхідним представляється розширення форм ДПП, уточнення понятійного апарату, формування відповідного організаційно-економічного механізму, що стане предметом подальших досліджень.

Література:

1. Авксент'єв М.Ю. Державно-приватне партнерство — міжнародний погляд / М.Ю. Авксент'єв // Економіка і регіон. — 2009. — № 4 (23). — С. 67—71.
2. Безбах Н.В. Методологічні аспекти організації державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н.В. Безбах / Наукові розвідки з державного та муніципального управління: зб. наук. праць. — К.: Академія муніципального управління, 2011. — № 1. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nrzd/2011_1/34.pdf
3. Біла І.С. Особливості державно-приватного партнерства в сучасних умовах в Україні / І.С. Біла, Н.В. Петришина // Сталий розвиток економіки. — 2012. — № 2. — С. 36—39.
4. Варнавский В. Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски / В.Г. Варнавский. — М.: Наука, 2005. — 315 с.
5. Варнавский В.Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика / В.Г. Варнавский, А.В. Клименко, В.А. Королев и др. — М.: Изд. дом Гос. ун-та — Высшей школы экономики, 2010. — 287 с.
6. Вінник О.М. Технології державно-приватного партнерства (правові аспекти) / О.М. Вінник // Демографія та соціальна економіка. — 2012. — № 1 (17). — С. 110—119.
7. Горожанкіна М.Є. Державно-приватне партнерство: сучасна модель інтеграції інтересів / М.Є. Горожанкіна // Науковий вісник НАТУ України. — 2011. — Вип. 21.19. — С. 176—182.
8. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013—2014 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2013 р. № 187 // Офіційний вісник. — 2013. — № 24. — Ст. 807.

9. Кушніренко О.М. Сутність державно-приватного партнерства та переваги його розвитку в Україні / О.М. Кушніренко / Національне господарство України: теорія та практика управління: зб. наук. праць. — К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2010. — С. 158—165.

10. Лебеда Т. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / Т. Лебеда, І. Запатріна // Економіст. — 2011. — № 3. — С. 52—58.

11. Мостепанюк А.В. Державно-приватне партнерство як механізм підвищення конкурентоспроможності економіки країни / А.В. Мостепанюк // Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. праць. — Вип. 26. — К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. — С. 296—304.

12. Пильтай О.В. Сучасні концепції та підходи до визначення державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / О.В. Пильтай // Економіка. Управління. Інновації: Електронне наукове фахове видання. — 2011. — № 2. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2011_2/11povdpp.pdf

13. Питома вага державного сектору в економіці за 9 місяців 2012 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. — Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=195920&cat_id=36252

14. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

15. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава": Програма; Президент України; 02.06.2010 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Президента України. — Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

16. Glossary: Private Participation in Infrastructure Database [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://ppi.worldbank.org/resources/ppi_glossary.aspx#management

17. Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions: Commission of the European Communities [Електронний ресурс] / EUR-Lex: Access to European Union law. — Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2004&nu_doc=327

18. Maisuradze M. Public-Private Partnership as a Tool of the Public Sector Development / M. Maisuradze / Стратегія якості в промисловості та освіті: матеріали докл. IX Міжнародн. конф. (31 мая — 07 июня 2013 г.). [В 3-х т.]. — Т. III. — Днепропетровск-Варна, 2013. — С. 616—618.

19. Public-Private Partnership Handbook: Asian Development Bank [Електронний ресурс] / The World Bank. — Режим доступу: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2011/06/10/000386194_20110610054146/Rendered/PDF/624230PUB0Pub100Pub0361478B0PUBLIC0.pdf

20. Schwab, Klaus. The Global Competitiveness Report 2012—2013 / Klaus Schwab. -Geneva: World Economic Forum, 2012. — 527 p.

References:

1. Avksient'iev, M.Yu. (2009), "Public-private partnership — international view", *Ekonomika i rehion*, vol. 4 (23), pp. 67—71.

2. Bezbakh, N.V. (2011), "Methodical aspects of public-private partnership organization", *Naukovi rozvidky z derzhavnoho ta munitsypal'noho upravlinnia* [Online], vol. 1, available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nrzd/2011_1/34.pdf (Accessed 25 May 2013).

3. Bila, I.S. and Petryshyna, N.V. (2012), "Features of public-private partnership in current conditions in Ukraine", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 2, pp. 36—39.

4. Varnavskij, V.G. (2005). *Partnerstvo gosudarstva i chastnogo sektora: formy, proekty, riski* [Partnership of the state and private sector: forms, projects, risks]. Nauka, Moskva, Russia.

5. Varnavskij, V.G., Klimenko, A.V., Korolev, V.A. and others (2010). *Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: teorija i praktika* [Public-private partnership: theory and practice]. Izd. dom Gos. un-ta — Vysshhej shkoly jekonomiki, Moskva, Russia.

6. Vinnyk, O.M. (2012), "Technologies of public-private partnership (legal aspect)", *Demohrafiia ta sotsial'na ekonomika*, vol. 1 (17), pp. 110—119.

7. Horozhankina, M.Ye. (2011), "Public-private partnership: modern model of integration of interests", *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 21.19, pp. 176—182.

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the State program of activation of economy's development for 2013—2014", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 24, p. 11.

9. Kushnirenko, O.M. (2010), "Meaning of public-private partnership and advantages of its use in Ukraine", *Zbirnyk naukovykh prats' [Proceedings collected], Natsional'ne hospodarstvo Ukrainy [National economy of Ukraine], Council to Productive Forces Studying of Ukraine of the National Academy of Science of Ukraine*, Kyiv, Ukraine, pp. 158—165.

10. Lebeda, T. and Zapatrina, I. (2011), "Public-private partnership as a factor of economic growth and problems of its development in Ukraine", *Ekonomist*, vol. 3, pp. 52—58.

11. Mostepaniuk, A.V. (2011), "Public-private partnership as a mechanism of increasing competitiveness of country's economy", *Zbirnyk naukovykh prats' [Proceedings collected], Teoretichni ta prykladni pytannia ekonomiky [Theoretical and applied questions of economics], Vydavnycho-polihrafichnyj tsentr "Kyivs'kyj universytet"*, vol. 26, pp. 296—304.

12. Pyl'tiaj, O.V. (2011), "Modern concepts and approaches to determination of public-private partnership", *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii* [Online], vol. 2, available at: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2011_2/11povdpp.pdf (Accessed 17 June 2013).

13. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), "The state sector ratio in economy for 9 months of 2012", available at: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=195920&cat_id=36252 (Accessed 12 September 2013).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), *The Law of Ukraine "On public-private partnership"*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (Accessed 12 June 2013).

15. The official site of the President of Ukraine (2010), "Program of economic reforms for 2010-2014 "Wealthy society, competitive economy, effective state", available at: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf (Accessed 16 June 2013).

16. The official site of the World Bank Group (2013), "Glossary: Private Participation in Infrastructure Database", available at: http://ppi.worldbank.org/resources/ppi_glossary.aspx#management (Accessed 4 June 2013).

17. The official site of Commission of the European Communities (2013), "Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions", available at http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2004&nu_doc=327 (Accessed 12 May 2013).

18. Maisuradze, M. (2013), "Public-Private Partnership as a Tool of the Public Sector Development", *Materialy dokladov mezhdunarodnoj konferencii [International Conference Proceedings], Stratehiia kachestva v promyshlennosti y obrazovanii [Strategy of Quality in Industry and Education]*, vol. III, Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 616—618.

19. The official site of the World Bank (2013), "Public-Private Partnership Handbook", available at: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2011/06/10/000386194_20110610054146/Rendered/PDF/624230PUB0Pub100Pub0361478B0PUBLIC0.pdf (Accessed 10 June 2013).

20. Schwab, K. (2012), *The Global Competitiveness Report 2012—2013*, World Economic Forum, Geneva, Switzerland.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2013 р.